

ВІДГУК

опонента на дисертацію **ЧАЙКИ Оксани Ігорівни** на тему **«Теорія і практика виховання полі- та мультикультурності у майбутніх філологів»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за науковою спеціальністю 13.00.07 «Теорія і методика виховання»

Зараз, коли людство все більше стає глобалізованим суспільством, коли транспорт та соціальні мережі скорочують відстань між окремими людьми і цілими народами до мінімальної, постає питання розв'язання проблеми співіснування представників різних, часто дуже далеких одна від одної, культур. І, насамперед, це стосується молоді, яка і визначає, яким буде світ, що ми залишимо нащадкам. Мова йде про реальні механізми та методики формування полі- та мультикультурності, або простіше кажучи, здатності прийняти представника іншої культури не як ворога, а як доброго сусіда, партнера. Оксана Ігорівна справедливо вважає, що без вирішення питань полі- та мультикультурності освіти та виховання неможливо впроваджувати зміни та вирішувати завдання модернізації системи освіти, формування та розвитку духовно-моральної сфери особистості громадянина нашої країни, готувати молоде покоління до міжкультурної взаємодії в умовах складних соціокультурних реалій сучасного глобального світу.

Представлене на розгляд дисертаційне дослідження Чайки Оксани Ігорівни «Теорія і практика виховання полі- та мультикультурності у майбутніх філологів» є, на нашу думку, вдалою спробою заповнити певну «білу пляму» в дослідженнях шляхів і засобів виховання полі- та мультикультурності у студентської молоді, зокрема, у майбутніх філологів.

Авторкою цієї наукової розвідки розроблено і обґрунтовано теоретичні і методичні засади виховання полі- та мультикультурності у сучасної молоді; розроблено структурно-функціональну модель цього процесу, яка містить чотири функціональні блоки: цільовий; концептуально-методологічний; змістовно-процесуальний; критеріально-результативний та обґрунтоване

їх змістовне наповнення. Структура моделі не викликає зауважень, вона коректна та доцільна.

Особливе значення, на нашу думку, має визначення здобувачкою принципів іншомовної підготовки майбутніх філологів: міждисциплінарної інтеграції; домінування проблемних завдань, систематичності відтворення та закріплення засвоєних іншомовних лінгвістичних конструкцій; занурення у лінгвокультуру у вигляді інтеграції різноманітних організаційно-дидактичних конструкцій взаємодії суб'єктів комунікації; контроль якості засвоєння іншомовного лінгвістичного матеріалу у контексті розвитку професійних компетенцій. Ці принципи, нам здається, можуть бути використані не тільки в підготовці майбутніх філологів, адже сучасний фахівець будь-якого профілю потребує якісної іншомовної підготовки для ефективного функціонування в професії.

У ході наукового дослідження Оксана Ігорівна спиралася на досвід та наукові розробки попередників М. Байрам, З. Бакум, Дж. Бенкс, К. Грант, А. Катлер, Дж. Клері-Лемон та багатьох інших. Нею ретельно проаналізовано дисертаційні дослідження вітчизняних науковців, дотичних до проблем полікультурної освіти (О. Вихрущ-Олексюк, Е. Ананьян, О. Івашко тощо). Водночас здобувачка не загубилася серед різноманіття думок, поглядів, концепцій, теорій. Вона має свою точку зору, свої тверді переконання, які послідовно відстоює всією логікою свого дослідження.

Оксана Ігорівна вводить у науковий обіг нове для педагогічної науки поняття «полі- та мультикультурність особистості майбутнього філолога», тим самим розширюючи коло наукового пошуку.

На мій погляд, Оксана Ігорівна належить до тих вчених, які дотримуються особистісної орієнтації у педагогічній діяльності. З цих позицій вона трактує і сутність полі- та мультикультурності особистості як здатність вести діалог, розуміти людину іншої культури, сприймати її такою, яка вона є, підтримувати її в критичній ситуації, а також про можливість збагачення своєї культури. Вона абсолютно справедливо вважає, що це явище є одним з ефективних засобів

протистояння негативним наслідкам глобалізації, пом'якшувальним фактором глобалізаційних процесів.

Логіка будь-якого дослідження вимагає, насамперед, визначитися з методологією наукового пошуку. В результаті ґрунтовного аналізу Оксана Ігорівна закономірно головними методологічними інструментами робить системний, культурологічний, аксіологічний, рефлексивний підходи і підхід до вибору/створення освітнього середовища. На наш погляд, саме завдяки їх застосуванню здобувачка приходить до висновку, що ключовими *чинниками*, які сприяли науковим дослідженням у галузі полі- та мультикультурної освіти, є розширення міжнародних зв'язків, наростання глобалізації та інтернаціоналізації, глибше розуміння культури як явища, що проникає в усі сфери соціального життя, процеси взаємодії світових та локальних культур; парадигми як визначальні рушії соціокультурного розвитку та посилення інтегративних процесів у технологіях і науці. Оксана Ігорівна справедливо стверджує, що мова та культура взаємопов'язані як неповторна духовна та інтелектуальна основа кожного суспільства, через мову забезпечується внутрішня єдність та конкретно-історична цілісність суспільства, визначається динаміка соціального розвитку взагалі і розвитку кожної людини зокрема. Дослідниця наголошує, що мовна діяльність є одним з важливих аспектів соціальної активності людини. З цим важко не погодитися.

Дуже важливим для дослідження проблеми виховання полі- та мультикультурності здобувачка вважає врахування її планетарного значення. Ця обставина постійно підкреслюється і висвітлюється в різних ракурсах. Це помітно і у наголошенні на пріоритетності становлення полі- та мультикультурної мовної особистості майбутнього філолога в освітній політиці держави, у визначенні мети виховання полі- та мультикультурності, змісту цього процесу, відборі технологій полі- та мультикультурного виховання, визначенні критеріїв ефективності результатів виховного процесу.

Аналізу результатів перевірки ефективності структурно-функціональної моделі виховання полі- та мультикультурності у майбутніх філологів присвячено IV розділ дисертації.

Як свідчать результати констатувального експерименту, проведеного Оксаною Ігорівною, рівень сформованості полі- та мультикультурності у майбутніх філологів не повністю відповідає вимогам, які висуває до них сучасне суспільство. І це не може не турбувати дослідницю.

Формувальний експеримент побудований традиційно, але від того його результати не стають менш об'єктивними та ґрунтовними. На всіх етапах дослідної роботи здобувачка показала себе як зріла, ерудована, з широким кругозором науковиця, що має своє бачення рішення досліджуваної проблеми. Констатувальний та формувальний етапи експерименту проведені нею коректно, вони співвідносяться між собою, що дає можливість порівняння результатів, отриманих у контрольних та експериментальних групах.

Використаний Оксаною Ігорівною комплекс методів дослідження є запорукою достовірності та об'єктивності отриманих нею результатів. Наведені в додатках експериментальні методики відповідають завданням дослідження та сконструйовані з урахуванням основних вимог до таких методів дослідження.

Ці методики деталізують та пояснюють логіку педагогічного експерименту (наприклад, «Діагностичні методики для визначення рівня вихованості полі- та мультикультурності у майбутніх філологів за світоглядно-пізнавальним критерієм», «Діагностичні методики для визначення рівня вихованості полі- та мультикультурності МФ за емоційно-ціннісним критерієм», «Діагностичні методики для визначення рівня вихованості полі- й мультикультурності за мотиваційно-комунікативним критерієм», «Діагностичні методики для визначення рівня вихованості полі- та мультикультурності за діяльнісно-рефлексивним критерієм»). Більшість з цих методик є авторськими або адаптованими відповідно до завдань дослідження.

Експериментальна робота проводилася дослідницею в декілька етапів (мотиваційно-цільовому, змістово-технологічному, рефлексивно-коригувальному), що свідчить про продуману організацію, відповідальне ставлення до процесу отримання об'єктивних результатів та скрупульозність в обробці й інтерпретуванні їх.

Дуже прискіпливо, що можна бачити з тексту дисертації, ставилася дослідниця до тлумачення отриманих результатів.

Авторкою опрацьовано значний обсяг наукової літератури (загалом (809 найменування, із них 281 іноземною мовою, 61 кандидатська та докторська дисертація) з філософії, соціології, культурології, психології, педагогіки, що свідчить про її наукову ерудицію, кругозір, вільне володіння матеріалом, що стосується проблеми дослідження.

Реферат дисертації та публікації авторки повністю відображають зміст проведеної науково-дослідної роботи.

Вивчення матеріалів дисертації, аналіз наукових публікацій авторки дає підстави стверджувати про відсутність ознак порушення академічної доброчесності, а саме академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації результатів досліджень. Дисертація Оксани Ігорівни є самостійною оригінальною роботою та не містить порушень академічної доброчесності. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело. У докторській дисертації Оксани Ігорівни відсутні матеріали її кандидатської дисертації.

Даючи позитивну оцінку науковому дослідженню Чайки Оксани Ігорівни **«Теорія і практика виховання полі- та мультикультурності у майбутніх філологів»**, слід висловити деякі міркування, які є дискусійними або націлюють і мотивують авторку до подальших досліджень:

1. На наш погляд, в дисертації не відображені особливості цифрового покоління майбутніх філологів, такі як кліпове мислення, багатозадачність, переважно візуальний спосіб сприйняття інформації тощо. Ці особливості значно ускладнюють педагогічний процес, особливо, якщо він проводиться

традиційними методами. Педагогічна наука має шукати відповідь на цей виклик інформаційної цивілізації.

2. На наш думку, дисертація виглядала б ще краще, якби було проведено ґрунтовний аналіз особливостей світосприйняття, мислення, навчання саме майбутніх філологів. Адже цей аналіз міг би пояснити, наприклад, вибір цих, а не інших методик чи технологій.

3. Варто було б проаналізувати вплив вивчення однієї іншої мови та вивчення двох або більше мов на ефективність виховання полі- та мультикультурності у майбутніх філологів. На нашу думку, такий аналіз і відповідні висновки тільки збагатили б дисертаційне дослідження.

4. Майже не згадується в роботі педагогічний досвід виховання полі- та мультикультурності студентів іншого або близького профілю навчання. Напевно, варто було критично його проаналізувати та застосувати позитивні моменти такого досвіду.

5. На наш погляд, дисертація тільки виграла б, якби було зроблено історико-генетичний аналіз розвитку ідеї полі- та мультикультурного виховання молоді. Це дозволило б авторці більш впевнено доводити правоту своєї ідеї і концепції дослідження.

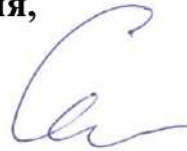
6. Вважаємо, що під час навчання навіть у вищій школі мова може йти лише про формування основ полі- та мультикультурного виховання, які потім поглиблюються та поширюються протягом життя, тобто задається вектор спрямованості руху цього складного процесу. Така думка повністю знаходиться в руслі основної ідеї сучасної педагогіки «Освіта впродовж життя».

Однак ці міркування носять скоріше дискусійний характер і не впливають на загальне позитивне враження від дисертаційного дослідження Чайки Оксани Ігорівни.

Вважаємо, що докторська дисертація Чайки Оксани Ігорівни на тему: «Теорія і практика виховання полі- та мультикультурності у майбутніх філологів» є самостійним і завершеним дослідженням, за своїм змістом, рівнем новизни і практичного значення одержаних результатів відповідає вимогам

Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її авторка Чайка Оксана Ігорівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за науковою спеціальністю 13.00.07 «Теорія і методика виховання».

Опонент
професор кафедри педагогіки
Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля,
доктор педагогічних наук,
професор

Євгеній ЗЕЛЕНОВ

Підпис Зеленова Є.А. засвідчую

Начальник в/к

О. В. Куртова